

nienti Petrus Damiani adesse visus est, qui acri A xulta minitans, et objurgans, quod agresti negligentia nuntium suum adeo male affecerit, perterruit eum quam maxime. Somno igitur solutus exspectare dum illuceat, ut invisat hospitem quæratque ea sibi quid vellent; quod cum esset factum, et suam iterque molestiam enarrasset, viri sancti potentiam admirati, extollere Dei gloriam, qui sit in iis qui illi ex animo serviunt mirabilis. Adeo autem hac re adolescens, quem Petrus miserat, est commotus, ut reversus ad Petrum illi se totum commiserit, brevi- que post ibidem cucullum induerit.

Gregorio deinde septimo hortante, e legatione Germanica reversus, per omnem Italiam, sacram inediam et ciborum jejunitatem, die Veneris in honorem crucis instituit, ac potius antiquitus institutam, et jam fere oblitteratam, revocavit; quod et de horariis precibus, quibus quotidie divæ Mariæ virginis Christiparæ debitus cultus exhibetur, factum est; jussitque pontifex ab omnibus, qui sacris essent initiati, pie ac sancte quotidie recitandas. Quod autem ad sacram diei Veneris in honorem crucis institutam ac potius revocatam inediam spectat, quædam de ipsa, quæ contigerunt, minime omittenda duximus. In cubiculo ægrolis dicato, senex erat monachus, Leo nomine, qui continentibus precibus, vigiliis, atque abstinentia a cibo juvenili pene ardore intentus, nocte, quæ diem præcessit, quo die hæc in honorem crucis sacra inedia instituenda erat, per quietem vidit frequentem monachorum conventum in templo, qui alba induti veste, suavissimis vocibus C et prædilecti conventu cantabant: *Dulce lignum, dulces clavos, et quæ deinde sequuntur.* Quo etiam loco cum comedere consuissent, panibus exstructas esse mensas nitidissimis, dulcissimis et sapidissimis atque inter monachos undique discumbentes, virum maxime speciosum ac venerabilem, qui undenam ejusmodi panes, nusquam ad diem visi, venissent interrogatus: Hi sunt, inquit, panes, quibus filii Israel manna percipientes e cælo, aliti sunt in solitudine (*Exod. xvi*). Vir idem mensam abbatis, quæ erat ad

occidentem, transtulit ad orientem solem, ubi in pariete Christi cruci subfixa imago picta aderat. Paulo etiam post, alius monachus, cui Petro erat nomen, ad cœnobium feria quinta regressus, cum nihil adhuc nosset de hac inedia, nocte per quietem Petrum Damiani vidit, illum ad prandium invitantem, secumque accumbentem. Itaque postridie accipiens novi ritus disciplinam, lætus, atque alacer: En, inquit, divina gratia, prandium, ad quod me Petrus Damiani vocaverat.

His autem visis, monachi sui omnes commoti, qui ob id cernere oculis plane divinum institutum illud esse videbantur, ab eo flagitant, ut si quid præterea in reliquo victu, ac vestitu commutandum, corrigendum, detrahendum putet; detrahat, corrigat, commutet. Quamobrem magis adhuc vili ac demisso vestis atque habitus genere instituto, non minus sermonibus assiduïs, quam vitæ exemplis, eos ad cœlestis vitæ præmia evehebat.

Quo vero tempore cardinalis fuit, et Ostiensem episcopatum tenuit, quidquid supererat, in egentes affluenter effundere, ex illis duodecim pedes perpetuo abluere, epulumque præbere, et tota urbe pupillos ac viduas perquirere et juvare. In cœnobia per quadraginta quandoque dies comedebat nihil quod esset igni coctum, sed tantum pomis crudis absque ullo potu vescabatur. Cujus rei discipulus ejus, is qui conscripsit hanc vitam, testis est. Consueverat etiam diurnis horariis precibus, atque hymnis recitandis, nulli podio, subselliove hæerere, et initio utriusque Quadragesimæ, per triduum penitus abstinere cibo. Ad quod institutum, licet ipse neminem verbis allegerit, quibusdam tamen cœnobiis, id ejus exemplo deinde servantibus, vehementer laudavit, quo diligentius toto eo triduo intra claustra cœnobia silentium servaretur: instituens ut ne quis, extra summam necessitatem, calceamenta indueret, antequam singulis diebus Davidis omnes psalmos communiter absolvissent. Sed de Petro Damiani hætenus satis.

QUÆDAM

Quæ ad vitam laudemque B. Petri Damiani pertinent, ex gravibus scriptoribus deprompta.

I.

S. Leo IX papa (an. 1019) ex monacho ord. S. Benedicti, in epistola ad eum scripta quæ hab. opusc. 7, tom. III Operum ejusdem S. doctoris.

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio PETRO eremite, æternæ beatitudinis gaudium. Ad splendidum nitentis pudicitiae torum, fili charissime, pio certamine, intentionem tuæ

mentis pervenisse, libellus quem contra quadrimodam carnalis contaginis pollutionis honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, qui sic erexisti brachium spiritus adversus libidinum obscœnitatem. Et post multa. Sed, fili charissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis quidquid oratoria facultate

docuisti. Plus est enim opere docere, quam voce. A Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ; et cum Dei, et Virginis Filio lætaberis in cœlesti mansione; et tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, et quodammodo coronatus.

II.

Alexander II papa (an. 1061), de religiosissima Patrum Benedictinorum familia optime meritis, in quodam suo diplomate. Ap. me mss.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, omnibus eugubinis, clero, et populo, fidelibus videlicet S. Petri, et nostri, salutem, et apostolicam benedictionem. Non ignoret sancta vestra devotio, dilectissimi fratres, et filii, quia Ecclesiam charissimi fratris, et coepiscopi nostri Petri Damiani, in B. Lucæ evangelistæ nomine consecratam, nos in B. Petri apostolorum principis, nostraque tutela ac defensione suscepimus, etc.

III.

Desiderius abbas (an. 1062), sacri cœnobii S. Benedicti montis Casini, S. R. E. presb. card. tit. S. Cæciliæ, qui et B. Victor III papa, lib. II Dialogorum suorum. Ap. me mss.

Multorum fratrum testimonio didici hæc, quæ nostro curavi adnotare libello, et licet Petrus venerabilis Ostiensis episcopus in sermone, quem in vigiliis B. P. Benedicti legendum luculentissime composuit, id eleganter, decenterque inseruerit; tamen inter cætera miracula, quæ omnipotens Deus ad laudem sui nominis, nostra etiam memoria etc.

IV.

Leo Marsicanus (an. 1088), monachus et bibliothecarius sacri cœnobii Casinensis, sanctæque Romanæ Ecclesiæ card. episc. Ostiens. cap. 101, lib. II Chronicorum Casinensium. Ap. me mss. ex autographo.

Interea Gregorius de Alberico Lateranensis et Tusculanensis comes, comperto Romano pontificis obitu, sociato sibi Girardo de Galera, et Romanorum potentium aliquot, nocturno tempore cum armatorum turbis Ecclesiæ jura pervadunt: et Joannem Veliternensem episcopum, Minelum postea cognominatum, papam constituunt, Benedicti nomine illi imposito. Quod cum Petrus Damiani (vir valde religiosus, quem eo tempore Stephanus papa distractum ab eremo, in Ostiensi Ecclesia episcopum fecerat) comperisset, una cum cardinalibus cœpit obsistere, reclamare, ac anathematizare. Et lib. III hæc: Porro dominus Petrus Damianus, cujus jam supra meminimus, ad hoc monasterium (Casinense) veniens, cum verbo, pariter et exemplo ad Dei servitium ferventi zelo, quoscunque posset, accenderet: tandem consensu, et permissione domni (Desiderii S. R. E. card., etc.) abbatis a cuncta congregatione voluntaria oblatione, in remissionem omnium peccatorum obtinuit, ut per totius anni sextas ferias, quando tamen festivæ non essent, pane tantum et aqua contenti essent: ac per singulas singuli disciplinas, data confessione, reciperent. Insuper et triduanum jejuniū in caput Quadragesimæ per annos singulos agerent.

V.

Lambertus Schasnaburgensis monachus Hirfeldensis ord. S. Benedicti, in Historia de rebus gestis Germanorum, ad an. C. an. 1069.

Imminente jam die, qui scindendo regis (Henrici III post Imp.) conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eumdem comperit legatum sedis apostolicæ suum Moguntia adventum præstolari, qui dissidium fieri prohibeat, et episcopo Moguntino apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Consternatus illico, quod rem diu exoptatam perdidisset a manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix et ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi, Moguntia occurrere jussisset, Franconefurt abiit: ibique eos, qui Moguntia convenerant, statuto die adesse jussit. Quod dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is legatus erat sedis apostolicæ, vir ætate et vitæ innocentia admodum reverendus) mandata exposuit Romani pontificis, pessimam rem, et ab nomine Christiano, nedum ab regio multum abhorrentem esse, quam moliatur. Si minus humanis legibus, vel canonum sanctionibus terreretur, parceret saltem famæ, et existimationi propriæ; ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum: et qui ultor esse debuisset criminum, ipse actor, et signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim ecclesiasticam habiturum, et canonum lege scelus prohibitorium. Ad hæc suis manibus nunquam imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset. Tum vero in eum coram omnibus qui aderant, principes, aiebant, æqua censere Romanum pontificem, et per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, et regii nominis majestatem tam turpis facti colluvione macularet. Præterea ne parentibus reginæ causam defectionis et justam turbandæ reipublicæ occasionem daret: qui si viri essent, cum armis et opibus plurimum possent, tantam filix suæ contumeliam procul dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac oratione fractus magis, quam inflexus: Si id, inquit, fixum obstinatumque est vobis, imperabo egomet mihi, feramque ut potero onus, quod deponere non valeo. Ita efferato magis per studium concordie odio, annuit, quidem, ut in regni consortium regina revocaretur.

VI.

Bertholdus presbyter Constantiensis (an. 1090), et pœnitentiarius apostolicus, in Auctario ad Hermannum Contractum, sub an. C. 1061.

His temporibus venerabilis Petrus Damiani, ex eremita cardinalis episcopus, multa conscripsit, et incontinentiam sacerdotum satis rationabiliter inscriptis suis confutavit. Rursus ad annum 1070.

Petrus Damiani piæ memoriæ cardinalis episcopus, jam dudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum viii Kalend. Martii : cui Dominus Geroldus (*Giraldus, ord. S. Ben. Cluniac. cœnobita*), revera monachus scientiâ Scripturarum insignis, et moribus suo prædecessori non impar, in episcopatum successit

VII.

Sigebertus Gallus (an. 1100), monachus Gemblacensis, ord. S. Bened., lib. De viris illustribus, cap. 103.

Petrus Damiani Rom. Ecclesiæ septimus levita, scripsit vitam Odilonis quarti Cluniacensium abbatis. Inveniuntur etiam homiliæ ab eo luculento sermone conscriptæ.

VIII.

Honorius Augustodunensis presbyter (an. 1120), monachus et abbas ord. S. Bened. prope finem libri De luminaribus Ecclesiæ.

Petrus cognomento Damiani, ex monacho et eremita episcopus, scripsit librum contra illos, qui simoniacos reordinare consueverunt, et multa alia : sub Henrico Pio floruit.

IX.

Helinandus Gallus (an. 1200), monachus Frigidimontis ord. S. Bened. in Historia sua, cujus verba apud Vincentium Belvacensem ord. Præd. in Speculo historiali, lib. xxv, cap. 52, hæc sunt.

Hoc tempore Petrus Damianus scripsit ad papam Hildebrandum, reddens rationem, quare episcopatum dimiserit. Erat enim vir religione et sapientia nominatissimus, qui quædam ibi narrat, quæ in hoc loco excerpta decrevi : Quia, inquit, refutavi ecclesiasticum regimen, centum annorum pœnitentia mihi injuncta est, secundum remedia regulæ monasticæ.

X.

Franciscus Petrarcha (an. 1370), orator et poeta clariss. cap. 17, tract. 3, lib. II, De vita solitaria.

Petrus nunc occurrit ille, qui Damiani cognomen habet, quamvis et de hoc ipso, et de vita, rebusque viri hujus agentium, discordia multa sit : quod eum alii e solitudinis otio, ad ecclesiastici negotii curas ; contra, alii ex ipsa curarum arce, strepituque negotiorum, ad otiosi silentii pacem trahunt. Utræque vitæ hujus commendatio, seu tanto illum officio dignum fecit, seu ipsa digna visa est, quæ tanto fastigio præferretur. Alii rem permiscent. Nam, cum exactius verum quærens usque ad cœnobium, ubi is floruit, misissem, qui mihi comperta omnia reportarent ; religiosorum loci illius assertionem didici, fuisse eum primo quidem solitarium, inde altius evehctum, demum ultro ad solitudinem rediisse. Quod si ita est, et indicium ejus extremum patet, et in unum exemplum solitudinis geminum decus coit, quæ tales viros sæculo commodat, eosdemque sic recipit. Ita vero esse, ut credam, epistolæ ejus hortantur, quas nunc maxime, his auditis, ad memoriam revoco, diversis illæ quidem temporibus, et

A alio atque alio vitæ statu editæ : quarum in aliis, ut mihi videtur, occupatus amissi otii requiem suspirat ; in aliis otiosus transacti negotii inquietudinem recordatur. Hujus mihi nunc certior memoria est. Cæteris igitur, quæ extra propositum sunt, omissis, utique, inquam, Petrus hic, quantum ex novissimis ejus scriptis elicio, Romanum cardinalatum non sine laude possederat : Vir haud dignitate clarior, quam lingua. Quid tamen et hic consilii ceperit, jam audies. Siquidem statum illum, pompasque sæculi contribulibus suis relinquens, ipse Italiæ medio, ad sinistram Appennini latus, quietissimam solitudinem, de qua multa conscripsit, et quæ vetus adhuc Fontis Avellani nomen servat, perituris honoribus præferendam duxit : ubi non minus gloriose postmodum laetit, quam innotuerat primum Romæ : nec dedecori illi fuit alti verticis rutilum decus, squalenti cilio permutasse.

XI.

S. Antoninus (an. 1450), ex ordine prædicatorum archiepiscopus Florentinus, Chronicorum suorum parte II, tit. 16, cap. 8.

Anno Domini 1068. Petrus Damianus vita et scientiâ insignis, habetur in Italia, hic edidit multos sermones eleganti stylo de diversis materiis. Episcopatu vero, quo infultus fuerat, renuntiavit, ut Deo liberius vacaret. Scripsit et plura opuscula, videlicet, librum primum De perfectione monachorum : item alium, qui intitulatur, Gratissimus, seu Probatissimus, et contra simoniacos : item librum De contemptu sæculi : item libellum, qui intitulatur, Dominus vobiscum, ad Leonem papam, librum de Consuetudinibus Ecclesiæ : item scripsit regulam eremiticam, et de ordine vitæ eremiticæ : item librum per modum dialogi, contra Judæos : item libellum Narrationum : item librum De diremptione nuptiarum : item librum De disputatione de canonicis horis : item Invektivam contra quemdam episcopum, qui monachos a sæculo revocabat. Narrat etiam plura exempla eorum, quæ contigerunt temporibus suis in diversis locis multum notabilia, de quibus in isto capitulo aliqua ponuntur. In Apologia, id est excusatione sua super episcopatu dimisso, Helinandus sic ait de eo : Hic Petrus ad papam Hildebrandum, qui fuit Gregorius Septimus scripsit, rationem reddens quare episcopatum dimiserat. Erat enim vir sapientia, et religione nominatissimus. Et infra : Qui etiam descripsit vitam S. Romualdi, et Odilonis.

XII.

Anonymus monachus Benedictinus (an. 1480) congreg. Unitatis S. Justine, nunc Casinensis, in Historia monastica, apud me ms.

Sanctus Petrus Damianus vita et scientiâ insignis, in Italia floret. Dimisso episcopatu, efficitur monachus in monasterio S. Mariæ sito Faventiæ, ordinis monachorum congregationis S. Crucis Avellanæ : et vestiuntur albo, et cuculla alba ; ibique multa pœnitentia peracta, moritur monachus in præfato monasterio, xi Kal. Martii et a populo veneratur, et ado-

ratur, qui multa excellentissime scripsit, secundum A Vincentium, et archiepiscopum, ad quos lectorem mitto.

XIII.

Wernerus Rolewik (an. 1494) Teutonicus, Carthusianus, in Fasciculo temporum, sub an. C. 1054.

Petrus Damianus doctor gravissimæ auctoritatis, et religiosus valde, claret.

XIV.

Joannes Trithemius (an. 1497) abb. ord. S. Bened. congreg. Bursfeldensis, lib. De Scriptoribus ecclesiasticis.

Petrus Damiani ex monacho D. P. Benedicti episcopus Ostiensis, et sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ cardinalis, vir in divinis Scripturis studiosus et eruditus, et sæcularium litterarum non ignarus, ingenio mitis, et acutus; eloquio placidus, et compositus, et ad persuadendum satis idoneus; non minus sanctitate, quam eruditione clarus, et insignis effulsit, qui exemplo Magni Gregorii antistitis (*Nazianzenum intelligit*), amore solitudinis et quietis, episcopatum suum deferens, posteaquam illum annis aliquot strenue gubernaverat, ad cœnobium suum reversus est, et vitam deinceps cum fratribus suis in tranquillitate animi exegit. Cum autem a summo pontifice charitativa increpatione argueretur, cur episcopatum, utpote vir utilis et idoneus, dimisisset amore salutis privatæ, ad tres sibi invicem succedentes, Nicolaum II, Alexandrum II et Gregorium VII, Romanos pontifices, Apologeticos edidit; in quibus auctoritate, ratione et exemplo factum suum humiliter excusans, animos eorum placavit. De ejus opusculis subjecta feruntur: ad Leonem eremitam, utrum solitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere, Dominus vobiscum, quando nemo sit qui respondeat; opusculum instructivum, quod prænotatur, lib. 1. Domino Leoni amore, Antilogium contra Judæos, l. 1. Contra quemdam episcopum, l. 1. De naturis quorundam animalium, lib. 1. Apologeticorum, lib. 3. Domino suo Nicolao. De continentia sacerdotum, l. 1. Nuper habens cum nonnullis. De uxoribus clericorum, lib. 1. Vos alloquor, o lepores. Regula solitariorum, lib. 1. Dum fervorem sanctæ con. Exhortatorium ad monachos, l. 1. Fratribus in Gangensi. Miraculorum sui temporis, l. 1. Dilectissimo Gerardo. De profectu monachorum, lib. 1. De avaritia prælatorum, l. 1. Vita Odilonis abbatis, l. 1. Hugo Cluniacensis abbas. De terrore mortis, l. 1. Blancae olim comitissæ. De meditatione mortis, l. 1. Pensandum quippe est. Contra episcopos simoniacos, l. 1. De insolentia malignorum hominum, l. 1. Gratissimus, seu Probatissimus, l. 1. Domino H. Ravennaticæ. Declamationes rhetoricæ, l. 1. De SS. Flora et Lucilla, l. 1. Adhuc, dilectissimi. De S. Cassiano martyre, l. 1. Admirabilis, et gloriosa. De S. Bonifacio, l. 1. B. Bonifacii gloriosa. De S. Anastasio, l. 1. Ad pulchrum, fratres charissimi. Sermonum et Homiliarum. Et alia multa, quæ non vidi. Claruit sub Henrico rege IV, anno Domini 1050.

XV.

Idem Trithemius, lib. II, cap. 95, De viris illustribus ord. S. Benedicti.

Petrus Damiani monachus Vivariensis cœnobii, episcopus Ostiensis, et cardinalis, vir in divinis Scripturis eruditissimus, ingenio subtilis, et eloquio disertus, et Gregorianæ eloquentiæ instar, dulcis et ornatus, et ad persuadendum satis: cum per aliquot annos pontificatum strenue rexisset, et vitia impiorum sine delectu personarum corripere, senio tandem confectus, et tædio ad consulendum propriæ salutis, episcopatum deseruit: et exemplo Gregorii Magni, Nazianzeni quondam episcopi, ad monachorum studia remeatur. Unde super hoc a tribus Romanis pontificibus arguitur, quod vir tam doctus, et utilis Ecclesiæ, deseruerit episcopatum, et commodum privatam utilitati præposuerit communi; cum ad regimen animarum verbo et exemplo esset idoneus. At Petrus humiliter se excusans scripsit pro suo facto Apologeticos, quibus ratione et exemplo pontifices fecit tranquillos. Scripsit alia multa volumina, de quibus ego tantum reperi subjecta. Ad Nicolaum papam II Apologeticum, lib. 1. Ad Alexandrum II et Gregorium VII, lib. 2. De profectu monachorum, lib. 1. Antilogion contra Judæos, l. 1. De avaritia prælatorum, lib. 1. Contra episcopos simoniacos, lib. 1. De Continentia sacerdotum, lib. 1. De uxoribus clericorum, lib. 1. Ad Leonem solitarium; an solitarie orans canonicas horas debeat etiam Dominus vobiscum dicere, cum non habeat respondentem, lib. 1. Regulam eremitarum et inclusorum, lib. 1. Exhortatorium ad fratres, l. 1. De quibusdam incredibilibus suo tempore factis, lib. 1. Vitam S. Odilonis abbatis Cluniacensis, lib. 1. De terrore mortis, lib. 1. De meditatione mortis, lib. 1. De SS. Flora et Lucilla, lib. 1. Alium, qui prænotatur Gravissimus, seu Probatissimus, lib. 1. Adversus quemdam episcopum, qui monachos ad sæculum revocabat, lib. 1. De insolentia malignorum hominum, lib. 1. Declamationes rhetoricæ, lib. 1. De natura quorundam animalium, lib. 1. De S. Cassiano martyre, tractatum 1. De S. Bonifacio, tract. 1. De situ et fundatione Vivariensis cœnobii, l. 1. Sermones et Homilias scripsit pene innumerales: Epistolas etiam plures ad diversos: et alia multa, quæ in manus nostras adhuc minime venerunt. Claruit sub Henrico III, anno Domini 1060.

XVI.

Eadem serie ipse Trithemius habet lib. IV, cap. 55, De viris illustribus ord. S. Bened. At in Chronico Hirsaugiensis monasterii sub an. C. 1056 hæc.

Petrus quoque Damianus ex monacho nostri ordinis episcopus Ostiensis, et sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ cardinalis, his temporibus clarus habetur; vir certe inter doctos sui temporis doctissimus: et non minus sanctitate, quam eruditione venerabilis, qui multa ingenii sui præclara volumina edidit, quorum titulos alibi plene digessimus. Hic amore religionis sanctæ episcopatum suum deseruit, et ad monasterium reversus est. Et paulo post. Igitur anno (C. 1069.) Wilhelmi (abb. 12 Hirsaugiensis) primo

Petrus Damianus ex ordine nostro sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ episcopus cardinalis, de quo longe superius mentionem fecimus, a papa Alexandro II legatus ad regem Henricum in Germaniam mittitur: et apud Frankfordiam, in præsentia multorum principum, sedis apostolicæ mandata regi, cum auctoritate magna, et sapientia exponit.

XVII.

Jacobus Philippus Bergomensis (an. 1500), Frater eremita Augustinianus lib. XII Supplementi Chroniconum edit. primæ ad an. C. 1070.

Petrus Damianus doctor, et Ecclesiæ Romanæ cardinalis episcopus, in divinis Scripturis eruditissimus, his temporibus eas ob res multo in pretio habitus est: qui et nonnulla laude digna edidit opuscula. Erat, ut Vincentius Gallus libro xxvi refert, vir religione et humilitate, ac sapientia nominatissimus, qui cum cardinalis episcopus esset, ut soli Deo in humilitate serviret, episcopatu cessit: et cum a Gregorio pontifice eam ob rem reprehenderetur, librum pulcherrimum ad eundem scripsit, reddens rationem, quare episcopatum dimiserit.

XVIII.

Idem Jacobus Philippus Bergomen. loco citato, secundæ edit.

Petrus Damianus ex monacho, Ecclesiæ Romanæ cardinalis episcopus, in divinis Scripturis doctor eruditissimus, his temporibus eas ob res magno in pretio habitus est. Erat, præter eruditionem maximam, et religione, et sapientia ubique nominatissimus vir: eratque et ingenio milissimus et acutus; eloquio placidus, et compositus, et ad persuadendum satis idoneus. Qui amore solitudinis et quietis, episcopatum et dignitatem maximam deseruit. Hic cum esset vir eminentissimi ingenii, hæc quæ subjecta sunt, edidit librorum volumina: et primo Apologeticorum lib. 5. De incontinentia sacerdotum, lib. 1. De uxoribus clericorum, lib. 1. De profectu monachorum, lib. 1. Regula solitariorum, lib. 1. Exhortatorium ad monachos, lib. 1. Miraculorum sui temporis, lib. 1. Antilogion contra Judæos, lib. 1. De avaritia prælatorum, lib. 1. De terrore mortis, lib. 1. De meditatione mortis, lib. 1. De insolentia malignorum hominum, lib. 1. Contra episcopos simoniacos, lib. 1. Contra quemdam episcopum, lib. 1. Declamationes rhetoricæ, lib. 1. De naturis quorundam animalium, lib. 1. De SS. Flora et Lucilla, lib. 1. De S. Cassiano martyre, lib. 1. De S. Bonifacio, lib. 1. Sermonum et homiliarum, lib. 1. Et alia multa.

XIX.

Harthmannus Schedelius (an. 1505) in Historia universali. Ad an. C. 1068.

Petrus Damiani, cardinalis legatus, fortissime exsequitur suam legationem contra imperatorem, volentem divertere a regina uxore sua legitima. (Et paulo post sub Alexandro II papa.) Petrus Damianus doctor et Ecclesiæ Romanæ cardinalis episcopus, in divinis Scripturis eruditissimus, his temporibus eas ob res multo in pretio habitus est in Italia, vita, et scientia insignis: et nonnulla laude digna edidit

opuscula, sermones quoque elegantes scripsit, et regulam eremiticam, et de ordine vitæ eremiticæ; item librum contra Judæos; narrat et plura exempla, quæ suis temporibus contigerunt. Erat enim vir religione, et humilitate ac sapientia nominatissimus, qui cum cardinalis episcopus esset, ut soli Deo humilitate serviret, episcopatu cessit, ut Deo liberius vacaret: et cum a Gregorio pontifice eam ob rem reprehenderetur, librum pulcherrimum ad eum scripsit, reddens rationem, quare episcopatum dimiserit.

XX.

Anonymus monachus cœnobii S. Crucis, ex Fonte Avellanæ (an. 1531), in tractatu quodam de eodem monasterio. Apud me ms.

Olim a partu Virginis anno millesimo, fuit quidam locus, qui dicitur Fons Avellanæ, in monte Apennino, in radicibus montis Catria, Orientem versus, quatuordecim millibus passuum distans a civitate Eugubina, in quo erat ædificata quædam domus cum parvo oratorio, quod erat beneficium cujusdam Ludolphi Gessonis filii, paucis ibidem habitantibus. Postea vero, anno 1047, venerabilis eremita Petrus Damianus, cognomento Peccator, de Ravenna, ordinis S. Benedicti, doctor eximius, religione, moribus et charitate præclarissimus, qui suis virtutibus fuit episcopus Ostiensis, et S. R. E. cardinalis, ob humilitatem invitatus tamen; et sic paucos post annos episcopatum renuntiavit, quod Gregorius VII pontifex maximus ægro tulit animo, ad prædictum Fontis Avellanæ locum se contulit, et eundem omnipotentis Dei servitiis satis fore congruum adjudicavit, ubi domos et oratorium auxit: et ab anno millesimo quadragesimo septimo, usque ad centesimum, et ultra cum viginti monachis vel circa, eremitis ejusdem ordinis sibi sociis, continuis orationibus, et pœnitentiis, soli Deo servientibus, et quindécim conversis simul cum famulis fere semper commoratus est. Ipse enim hanc sacram eremum sanctis operibus, et divino cultu primus illustravit, ac eidem diversis in locis possessiones fructuum oblationibus acquisivit; Bibliothecam fere omnium Veteris et Novi Testamenti voluminum reliquit; claustrum juxta Ecclesiam construxit; crucem argenteam satis idoneam procuravit; tintinnabula, diversaque divinæ domus utensilia comparavit, calices quoque duos argenteos pulcherrime deauratos providit, prout in suis voluminibus memoriæ latius proditum est. Qui tandem sub anno millesimo centesimo, quarto idus Aprilis, diem suum clausit extremum, et ejus beatum corpus ecclesiasticæ traditum est sepulturæ, in abbacia S. Mariæ de Faventia, de membris perpetuo unitis prædictæ eremo S. crucis Fontis Avellanæ: cujus animam et sociorum suorum precibus Virginis perducatur Dominus ad locum æternæ beatitudinis. Præmissis igitur stantibus, quis dubitaverit Petrum Damianum, et hujus sacræ eremi quasi fundatorem, et eremiticæ vitæ instructorem existisse; præsertim cum ante ejus tempora, in prædicto Fontis Avellanæ loco sub alicujus regula quemquam meruisse memoriæ relictum non sit?

XXI.

Aloysius Lipomanus (an. 1550), *episcopus Bergomensis, mox Veronensis, in epistola quadam partis iv tomi VIII Vitarum sanctorum præfixa.*

Dum adhuc adolescens essem, audieram Petrum Damianum, Ostiensem episcopum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem, qui circa annum Domini millesimum quinquagesimum sub Nicolao II, Alexandro item II, nec non Gregorio VII, Romanis pontificibus, floruerat, virum fuisse doctissimum, atque in sacris litteris exercitatissimum, multaque ingenii sui, ac ea quidem præclara monumenta reliquisse : quæ tamen non ita facile haberi possent præ manibus, ut ea, quæ nunquam typis antea demandata essent. Ego autem postquam sanctorum Patrum Vitas a viris dignis conscriptas in unum corpus redigendi onus accepi, multa sum usus diligentia, ut aliqua hujus beati Patris in hoc genere scripta (audieram vero exstare plurima), si possem, in lucem proferrem. Nec defuit, ut videbis, omnipotentis Dei benignitas, quæ piis semper desideriis favere solet. Nam et ex Capranicensi illa, quæ Romæ exstat, Francisci Torres mei amantissimi, non minori pietate, quam eruditione præstantis viri, diligentia : et ex Casinensis monasterii clara Bibliotheca, ipsius congregationis Patribus id benigne annuentibus : præterea ex illustri quodam Italiæ cœnobio, cujus nomen in præsentia non temere prætereo : demum et ex venerabilium divi Petri apostolorum principis Ecclesiæ canonicorum bibliotheca, indicante doctissimo illo viro Guillelmo Sirleto, protonotario apostolico, multa sanctissimi hujus Patris in manus nostras ad propositum opus spectantia, venerunt : quæ nunc apertis cordis visceribus toti Ecclesiæ Dei, in fideliū omnium commodum et utilitatem libentissime evulgamus : imprimisque ea, quæ ex urbe Roma, ac Casinensi monasterio habuimus : deinde ea, quæ ex cœnobio illo, dictaque divi Petri bibliotheca nacti sumus. Lege igitur et hæc, benigne lector : nec enim minus in hoc sanctissimo viro eruditionis, elegantiae, pictatis, ac devotionis, quam in præcedentibus Patribus invenies.

Quæ vero Lipomanus edidit, ex Mss. Codd. Casinensis, et Capranicæ Bibliothecarum, hæc sunt. De S. Eleuchadio episcopo. De S. Georgio martyre. De S. Ruffino martyre. De eodem hymnus. De S. Marco evangelista. De S. Apollinare ep. et mart. De eodem alius. De eodem adhuc tertius. De S. Fidele martyre. De eodem hymnus. De S. Barbatiano confessore. De S. Vitale martyre. In translatione S. Hilarii Ep. Epistola de Vita S. Rodulphi ep. Vita S. Dominici Loricati. Vita S. Romualdi abbatis.

Ex ms. cœnobii cujusdam Italiæ et bibliotheca canonicorum ecclesiæ S. Petri. In Vigilia natalis Domini. In Nativitate D. N. J. De S. Stephano protomartyre. De S. Joanne evangelista. De eodem alius. De eodem hyranus. In Epiphania Domini. De S. Benedicto abbate. De S. Severo episcopo. In Dominica palmarum. In cœna Domini. In Resurre-

ctione Dom. De S. Victore confessore. In inventione S. crucis. De S. Anthimo mart. De S. Joan. Bapt. De S. Petro apostolo. De SS. Petro et Paulo app. De S. Maria Magdalena. In assumptione B. Mariæ. De eadem hymnus. De eadem paractericum carmen. De eadem rythmus. De eadem versus. De S. Bartholomæo apost. In Nativitate Virg. Mariæ In eadem alius. In eadem homilia. In exaltatione S. crucis. In eadem paractericum carmen. De S. Matthæo apost. De S. Michael archangelo. De S. Luca evangelista. In festo Sanctorum Omnium. In Dedicacione ecclesiæ. In eadem alius. In eadem tertio alius. D. S. Martino episcopo. De S. Andrea apostolo. De eodem alius. De S. Nicolao episcopo. De S. Cassiano martyre. Epistola, ni mavis, tractatus, De quibusdam miraculis. Apologeticum, de Contemptu sæculi.

Isthæc omnia Lipomanus ipse typis excudenda mandavit Romæ ab Antonio Blado impressore Camerali an. C. MDLX in calcæ tomi octavi Vitarum sanctorum priscorum Patrum: ex quo dehinc Surius, cæterique alii desumpsere, ut mox dicemus.

XXII.

Onuphrius Panvinius (an. 1560), *frater eremita Augustinianus, in Chronico ecclesiastico, sub an. C. 1056.*

Petrus Damiani ex monacho episcopus Ostiensis, Lanfrancus ex abbate Codoniensi archiepiscopus Cantuariensis, Anselmus monachus Remensis, viri doctissimi, et sanctissimi.

XXIII.

Joannes Rioche (an. 1565), *Frater Minorita Franciscanus, cap. 5. lib. iv Compendii temporum, et Historiarum ecclesiasticarum.*

Petrus Damiani, ex monacho S. Benedicti effectus episcopus Ostiensis et Cardinalis S. R. E. vir studiosus, et eruditus, sed et conversatione insignis : exemplo tamen Gregorii Nazianzeni, amore solitudinis, episcopatum deseruit, ad cœnobium reversus. Dumque a Nicolao II, Alexandro et Gregorio VII, super hoc taxaretur, Apologeticum satisfactorium ad eosdem edidit, quo fuerunt pacati. Multa docta, et devota composuit opuscula, sub Henrico III, circa millesimum quinquagesimum

XXIV.

Carolus Sigonius (an. 1570) *Historiarum de regno Italiæ, libro nono, ab A. C. 1058 ad 1080.*

Cæterum cum multæ aliæ Ecclesiæ nova de Simoniacorum, atque Nicolaitarum hæresi decreta re creta repudiarunt, tum maxime Mediolanensis; ut quæ jam pridem, Romanæ Ecclesiæ auctoritate relicta, præceptis ejus haudquaquam obtemperaret, et tamen, si qua alia tertio hujusmodi veneno infecta esset. Hanc rem cum per se gravem, tum Mediolanensium clericorum nomini turpem esse Artaldus clericus decumanus ratus, Landulfo Cottæ populi præfecto auctor fuit, ut eam palam oppugnandam aggrediretur. Id vero cum facere secundis populi auribus, animisque cœpisset, Wido archiepiscopus contrariam partem suscepit, favore maxime

nobilitatis innixus. Itaque res usque eo infamiae multis altercationibus, jurgiisque deducta fuit, ut sacerdotes qui uxores haberent, præ pudore separatim a cæteris rem divinam facere cogentur in loco, qui Pataria dicitur. Unde vulgo a pueris Patarini ad contumeliam dicebantur. Huic autem malo opportunum remedium Wido cupiens adhibere, conventum episcoporum suorum apud Fontanetum in agro Novariensi oppidum convocavit: atque ex eorum sententia clericis uxores habere, inique tamen, constituit. Florebat eo tempore sanctitate, doctrina, ac rerum gerendarum peritia Petrus Damiani Ravennas, qui vitam eremiticam professus in cremo ad Fontem Avellanum agebat, cujus operam ecclesiae constituendæ Stephanus idoneam arbitratus, initio Quadragesimæ, urbe repetita, ipsum Ostiensi B Ecclesia decoravit.

Cum Landulfus Arialdum Romam misisset, ut vesanam Ecclesiae Mediolanensis contumaciam deferret, simulque ut ad causam hæreseos cognoscendam judices postularet, pontifex Petrum Damiani episcopum Ostiensem ad eam rem legatum decrevit. Interim Petrus Damiani Anselmo episcopo Lucensi assumpto, legatus Mediolanum perrexit, ibi pro dignitate receptus, causam legationis ad eos suæ in concione exposuit. Ea cognita postridie rumor in civitate a factione clericorum excitatus increbuit; Ambrosianam Ecclesiam antiquis Patrum institutis liberam, nec Romanis legibus obnoxiam esse, neque pontificem Romanum jus ullum in sua Ecclesia ordinanda, atque constituenda habere. Itaque sublato clamore raptim undique a tumultuantibus ad episcopium concurritur, campanarum strepitu, ac prægrandis tubæ clangore urbs tota completur, ac mors legato ab omnibus intentatur. Accenderat autem invidiæ flammam, quod Petrus pridie in conventu præsidens, ad dextram sibi Anselmum episcopum constituerat, a sinistra vero Widonem archiepiscopum sibi assidere mandaret. Perspecta vero populi voluntate legatus, postridie convocato in templum populo, in concionem ascendit, atque tumultu tandem sedato, ita disseruit: Nicolaus pontifex maximus, fratres charissimi, misit me ad vos, non ut Ecclesiae Rom. honori atque amplitudini servirem, sed ut vestræ gloriæ atque saluti consulere. Quid enim honore tenuissimi hominis Romana eget Ecclesia, quæ laudum præconia ex ipsius ore est Salvatoris adeptæ? quæ autem provincia in terris ab ejus editione libera reperitur, cujus arbitrio ipsum quoque cælum aperitur, et clauditur? (*Matth. xvi.*) Et quidem, si recte attenderitis, reliquas Ecclesias ab hominibus institutas esse reperietis; Ecclesiam vero Romanam a Deo ipso esse fundatam, atque ab ea cum reliquis alias, tum maxime Mediolanensem ortus sui primordia, et disciplinæ rudimenta sumpsisse. Quid enim? Petrus et Paulus, qui Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrarunt, nonne hanc quoque per discipulos suos instituerunt? Nam Nazarius a Lino Petri discipulo sacro fonte ablutus, sacrum in

hac urbe martyrium est perpessus: et Gervasius ac Protasius, quorum sancta in hac urbe corpora coluntur, non alium quam Paulum habere magistrum. Divus denique, quo vos tantopere gloriamini, Ambrosius, cum Nicolaitarum hæresim per se quondam coercere non posset, a Romana Ecclesia præsidium imploravit, atque tres viri ad hujus erroris expiationem a Syricio tum pontificæ missi, præsens civitati auxilium attulerunt. Quamobrem, cum et primi salutis vestræ auctores, et post labentis disciplinæ emendatores, ab Ecclesia Romana prodierint, quid est quod ejus decretis obtemperare, intempestiva nunc contumaciâ recusetis? Quibus verbis protervum populum adeo flexit, ut se ad omnia ejus mandata paratum esse responderit. Quæstione inde clericorum instituta, vix quisquam unus reperitus est, qui non aut ordines emisset, aut muliebris consuetudinis particeps esset. Tum legatus, cum se omnibus damnandis sacra tollere e civitate, paucis absolvendis, reliquis se injuriam facere, cum par omnium causa esset, animadverteret, propterea omnibus se veniam daturum ostendit, si se sacramento, ac piaculo obstrinxissent, se in posterum ab ejusmodi flagitiis temperaturos. Sacramentum autem fuit triplex. Primum archiepiscopus ita juravit: Confiteor morem in Ecclesia inolevisse, ut quicumque clericales ordines acciperet, subdiaconatus nomine nummos duodecim, diaconatus octodecim, presbyteratus viginti quatuor penderet. Itaque præsentem D. Petro, Ostiensi episcopo, legato Nicolai pont. et D. Anselmo, Lucensi episcopo, et omnibus vobis, damno, ac detestor omnem simoniacam hæresim, ac me, et clericos, et successores meos, spondeo nihil in posterum exacturos. Nicolaitarum quoque hæresim eadem ratione condemno, et presbyteros, diaconos, subdiaconosque ab uxorum, et concubinarum societate, quoad potero, propulsurum promitto. Inde ante altare coram episcopo Lucensi dixit: Si his defecerō, tum me Deus, et divi piorum communione dejiciant. Postremo Arnulfus nepos ejus, clericus cum una manu manum archiepiscopi teneret, altera sacrum Evangelii codicem tangeret, ita locutus est: Dominus Wido archiepiscopus, quod promisit de castitate clericorum, observabit: neque consecrabit aliquem præter monachos, quem superiore sacramento non obliget. Eadem clerici jurarunt. His actis, archiepiscopus se projecit in terram, atque piaculum sibi injungi jussit; quia quamvis ea ipse in Ecclesiam probra non invexisset, tamen cum posset, ex ea non sustulisset. Legatus centum annorum piaculum imposuit, idque redimi posse certa in singulos annos soluta pecunia, voluit. Clerici diversis in vita jejunii obligati. Archiepiscopus inde concionem ascendit, ac, præsentem clero et populo, clericum suum jurare jussit, se has duas hæreses pro viribus extirpaturum. Eodemque se jurejurando populus obligavit. Clericis postremo pristina ornamenta, litteratis etiam, et castis officium redditum. Reliqui Ecclesie tantum associati, archiepiscopus etiam, eos se reli-

glonis gratia, Romam aut Taronum missuros : se vero ad S. Jacobum in Hispaniam iturum promisit. Hæc Petrus ipse se Mediolani legatum egisse scripsit.

Profecto inde legato, archiepiscopus asperis clericorum suorum conviciis laceratus, quod Mediolanensis libertatem Ecclesiæ prodidisset, in sententia castitatis non perstitit, sed promiscuos mulierum concubitus annuit. Itaque sequenti anno, qui fuit millesimus sexagesimus, Arlembaldus Cotta in locum Landulfi fratris mortui subiectus, eodem Arialdo impellente, causam intermortuam excitavit : atque gravibus tumultibus in urbe miscendis ; etiam ne abbas S. Celsi ab archiepiscopo sacraretur, inhibuit. Itaque Petrus Damiani ad eos hanc epistolam misit : Petrus Damiani, etc. hab. eam lib. v, epist. 84.

Idem (Henricus III imp.) malis suasoribus, inprimisque Adelberto, Bremensi archiepiscopo, deditus, nullum erga homines, Deumque avaritiæ, libidinis, atque insolentiæ genus omittit. Nam et plebi contra nobiles, principesque studere, atque omnia vi magis, quam jure agere, et episcopatus, abbatiasque palam vendere, et opima ipsa monachorum prædia sectatoribus suis turpi largitione tribuere. Quin etiam cum conjugæ Bertha, Othonis marchionis filia, cujus paulo ante sibi desponsæ jam satiæ ceperat, divortium facere cupiens, Moguntinum antistitem ad indicendum super ea re Moguntia conventum induxit. Quod ubi cognovit Alexander, Petrum Damiani legatum in Germaniam, ad eam rem impediendam misit. Is sequenti anno profectus Moguntium, intentato acrioris animadversionis periculo, ab habendo concilio revocavit. Henrico vero Francfordiæ, quo ille conventum acciverat, mandata pontificis in hanc sententiam edidit, rem pessimam, et a nomine Christiano, nedum regio, alienam esse, quam ille moliretur. Quod si humanis, aut divinis legibus non terreretur, at saltem famæ et existimationis suæ rationem haberet, ne tam tetro veneno a rege temperato totum populum Christianum inficeret ; et qui flagitia ulcisci deberet, iis se princeps obstringeret. Quod si non flecteretur consiliis, pro certo haberet pontificem vim ecclesiasticam adhibiturum, neque cum suis manibus imperatorem aliquando sacraturum. Hujus orationem subsequente sunt inde graves principum qui aderant voces, æqua jubere Romanum pontificem. Ne per Deum nominis regii majestatem tam turpis facti labe commacularet, neve parentibus reginæ causam defectionis et justam turbandæ reipublicæ occasionem præberet ; qui, si viri essent, cum armis virisque plurimum possent, tam insignem filix suæ contumeliam sine dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Quibus rationibus fractus magis quam inflexus Henricus, se in pontificis auctoritate futurum dixit.

Eo vero anno qui insecutus est, nempe 1080, Gregorius (Greg. VII) cum Gilbertum archiepiscopum Ravenna profectum audisset, Petrum Damiani, licet ætate confectum, Ravennam legatum misit. Ille profectus ac comiter a civitate acceptus, populum dam-

nati archiepiscopi contagione corruptum, eumque damnatum in gratiam Ecclesiæ recepit, ac contracto piaculo auctoritate pontificia liberavit. Mox Ravenna digressus, cum Faventiam pervenisset, feбри oppressus interiit. Vir, et sanctitate, et sapientia per hæc tempora clarus. Post mortem miraculis inclytum pro divo homines habuerunt.

XXV.

Petrus Ricordatus (an. 1578), Tuscus Bojanensis, monachus congreg. Casin. diario & Hist. monasticæ.

De Petro Damiani, tum doctrina, tum sanctitate insigni verba facientes, dicimus fuisse Ravennatem, et monasterii S. Mariæ a Faventia monachum. Qui ob suas præclaras virtutes a Stephano IX episcopus Ostiænsis et S. R. E. card. creatus, tali munere per multum temporis spatium dignè functus est. Inter ea, quæ de ipso scitu digna in Hirsaugia Trithemii invenio, legitur quod, missus ab Alexandro II ad Henricum legatus Francofurti, coram magnatibus et principibus imperii summa auctoritate et scientia universam legationis seriem regi insinuavit. Captus deinde amore solitudinis, talibus se negotiis extricavit, atque episcopatu se abdicans, ad monasterium S. Crucis ab Avellana supra memoratum se contulit. Jacet autem hoc monasterium in montibus status Urbinatis, ubi noster poeta Dantes, solitaria illa regione delectatus, diu commoravit maximam suorum operum partem componens, cujus rei signum usque ad hanc diem existat quoddam spelæum, quod Dantis cubile dicitur. Hunc locum poeta in suo Paradiso descripsit iis versibus, quos cantu XXI dicentem ipsum Petrum inducit videlicet :

Tra due liti d'Italia surgon sassi
(E non multo distanti alla tua patria)
Tanto chi Tuoni assai suonam più bassi, etc.

Hoc monasterium ab illustrissimo et reverendissimo Julio card. Urbinatense ab observantiam regularem sub congregatione Camaldulensi nostris temporibus redactum est. Ut igitur ad institutum redeamus, Petrus ad monasterium reversus, privatum locum tenuit ; postea a Nicolao secundo Alexandro secundo et Gregorio septimo monitus, eo quod esset inconveniens virum a Deo optimo tanta scientia et eloquentia ditatum, ad persuadendum populis rectum vivendi genus maxime idoneum, propriam curantem utilitatem cessisse episcopatu, cum multis in tali dignitate adjumento esset per epistolam respondit, in qua tum optimas, tum congruentes sui discessus causas affert. Scripsit ad Leonem eremitam an in officio divino dicendum sit : Dominus vobiscum, lib. II : Apologeticorum, l. III ; De continentia sacerdotum, l. I ; De regula solitariorum, l. I ; De miraculis sui temporis, l. I ; Exhortationum monasticarum, l. I ; De progressu monachorum, l. I ; Contra Judæos, l. I ; De avaritia prælatorum, l. I ; De Vita Odilonis abbatis Cluniacensis, l. I ; De terrore mortis, l. I ; Contra episcopos simoniacos, l. I ; Contra episcopum, cujus nomen subicitur, l. I ; De insolentia reproborum, l. I ; De exclamationibus hæterorum,

l. 1; De natura aliquorum animalium, l. 1; De sancto Cassiano martyre, l. 1; Sermonum et homiliarum, l. 1; de SS. Flora et Lucilla, quarum corpora in nostro monasterio Aretino quiescunt, l. 1. Multa alia scripsit, quæ numerare longum esset, obiit, imperante Henrico III, circa an. D. 1080, et in numero sanctorum est ascriptus.

XXVI.

Arnoldus Wion (an. 1294), Belga, monachus Casinensis congregationis, lib. II, cap. 9, Ligni Vitæ, tractans de cardinalibus ordinis S. Patris Benedicti, hæc scribit de B. Petro Damiani:

Sanctus Petrus de Honestis, cognomento Damianus, et peccator, nobilis Ravennas, monachus monasterii S. Andreæ eremi de Avellana, ord. S. Benedicti, congregationis Columbæ, S. R. E. card. episcopus Ostiensis creatus an. D. 1058, mense Martio, Sabbato quatuor temporum Quadragesimæ. Qui tandem cardinalitia dignitate abdicata, anno 1072 ad monasterium suum rediit, obiitque Faventia in cœnobio S. Mariæ, quod ipse cum quinque aliis construxerat, anno 1080, die 22 Februarii.

Inter professores regulæ divi Augustini recensetur hic noster Damianus a Volaterrano, lib. XXI Anthropologiæ, et nonnullis aliis. Falli autem ex multis demonstramus. Et primum Leo Ostiensis, lib. II cap. 102, ex eremo ad honorem cardinalitium assumptum refert, sic inquit: Quod cum Petrus Damianus vir valde religiosus, quem eo tempore Stephanus papa ab eremo extractum, in Ostiensi Ecclesia episcopum fecerat, comperisset, una cum cardinalibus resistere ac reclamare cœpit, etc. Confirmat Bertholdus Constantiensis in appendice ad Hermannum Contractum ad annum 1066 his verbis: His temporibus venerabilis Petrus Damiani, ex eremita cardinalis episcopus, multa conscripsit, etc. Nullos autem eremitas, eo tempore maxime, regulam divi Augustini observasse, ex historiis manifestum est; sub divi vero Benedicti regula multos hujus professionis militasse. Auctores sunt Petrus Diaconus, lib. De sanctis montis Casin., c. 4, in Vita S. Martini eremitæ montis Marcisi; Joannes Dubravius, lib. VI Historiæ Bojemicæ, in Vita sanctorum quinque monachorum eremitarum Brounoviensium; Martinus Cromerus, in Historia Polonica, de ejusdem agens et alii Polonici Scriptores. Eremitæ vero nomen ideo habuit Damianus quod, ut in ejus Vita legitur, refertque Augustinus Florentinus part. II, Hist. Camald., lib. V, c. 7, monachi monasterii S. Andreæ de Avellana, quod nunc S. Crucis titulum gerit, tunc temporis, ac bini divisim in cellulis commanebant, psalmodiæ, orationi, lectioni, abstinentiæ, obedientiæ aliisque hujusmodi pietatis operibus religiosisque officiis operam dantes. Monachum autem fuisse probant et abbatem cum ejus Vita per Hieronymum Rubeum, l. V, Hist. Raven., quæ est apud Mosandrum tomo VII Surii, tum etiam idem Augustinus, lib. citato a c. 6 ad 15, et Jacobus Philippus in Supplemento chronicorum, lib. XII, sic dicens: Petrus Damianus

A ex monacho Ecclesiæ Romanæ cardinalis episcopus, in divinis Scripturis doctor eruditissimus, his temporibus eas ob res magno in pretio habitus est. Honorius item De scriptoribus ecclesiasticis; Panvinus in Chronico pontificum Rom., et alii. Regulæ vero divi Benedicti professorem referunt, Trithemius, l. II, c. 93, et l. IV, c. 35; De viris illustr. ord. S. Bened. Libro autem De scriptoribus eccles., et in Chronico Hirsaugiæ; Panvinus in Epitomè in solio, cum dicit: Petrus Damiani monachus Casinensis, ord. S. Benedicti card. episc. Ost., monachus autem Casinensis dicitur, quod in cœnobiis illis vitam monasticam duxerit, quæ Casinensi monasterio subjiciebantur. Addam ut cæteros recentiores omittam, et ipsius Damiani testimonium in sermone de S. Benedicto, ubi S. Benedictum magistrum et patrem suum vocat, quem reperire licet apud Mosandrum, tomo VII Surii, die 21 Martii, quod tale est: cui vero sic specialiter totus evangelicæ lectionis excursus assignari potest, quemadmodum Patri et magistro nostro B. Benedicto? Item in epistola ad quemdam Petrum abbatem, quæ est in appendice Margarini de la Bigne, ad Bibliothecam sanctorum Patrum, clarius loquens, sic inquit statim in principio: Succensetis enim ac nos conquerentes arguitis quia non debuimus vestros monachos contra beati Patris nostri Benedicti præcepta suscipere. Et infra, postquam verba P. N. Benedicti attulit, Hæc, inquit, itaque nostra non sunt, sed ejusdem Patris nostri verba, etc. In aliis etiam epistolis, quæ ibidem reperiuntur, sæpe sæpius idem repetit, S. Benedictum Patrem et magistrum appellans. Ad extremum, monasteria, in quibus habitavit ipse Damianus, monachus et nondum abbas, ut S. Vincentii, Casini et Pomposæ clare demonstrant divi Benedicti alumnum, illudque, quod ipsi monachi de Avellana ad hæc usque nostra tempora, quibus congregationi Camaldulensi uniti sunt, a primaria ipsius cœnobii sui institutione regulam D. P. N. Benedicti observasse, se ingenue profitentur. Cognomentum Damiani illi fuit, non, ut ait Panvinus, quod Damiani filius fuerit, sed quod cum a fratre suo, Damiano nomine, Faventiam primum, Parmam deinde missus fuisset, ut litteras operam daret, in sui grati animi testimonium, nomen Damiani ab ejus nomine sic usurpavit ut se Petrum Damiani semper scriberet, ut recte docet idem Augustinus cap. 6, de ordine Columbæ sic dicto propter Ludulphi primi Avellanæ institutoris incredibilem columbæ simplicitatem; agunt ipse Augustinus cap. 5, et Beneventus Imolensis, in comment. Paradisi Dantis, cap. 21. Putatur hic a Trithemio, lib. II, cap. 93, monachus Vivariensis; a Volaterrano S. Mariæ Ravennatis, et a Bugiano S. Mariæ Faventia. Qui tres sic consiliari possunt; ut dicamus cum Trithemio post professionem emissam in monasterio S. Andreæ de Avellana aliquo tempore in cœnobio Vivariensi habitasse; exercuisse autem sese ante professionem per 40 dies ad eremilici rigoris

similitudinem in cœnobio S. Mariæ Ravennatis, A in periculum facturum utrum monasticæ vitæ laborem laturus esset, ut asserit Augustinus cap. 6, et Dantes Aligerius, his verbis:

In quel luogo fui io Pietro Damiano,
Et Pietro peccator fui nella casa
Die nostra Donna in sul lito Adriano, etc.

Mortuum tandem in cœnobio S. Mariæ de Faventia anno 1080, die octavo Kalen. Martii, ut et Augustinus, lib. v, cap. 14, et Rubeus in ejus Vita rectissime prodiderunt. Bertholdus tamen Constantiensis in appendice ad Contractum anno Domini 1072 mortuum refert, sic inquit: 1072, Petrus Damiani piæ memoriæ cardinalis episcopus, jamdudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum viii Kalendas Martii. Quæ verba sic exponenda mihi videntur, ut sensus sit, non de morte temporali, sed de morte officii et dignitatis, quando scilicet cardinalitio honore repulso, mundo et ejus pompis mortuus est. Nam, quod post annum 1072 vixerit, probant legationes ejus, quas obivit tempore Gregorii papæ VII, qui non nisi anno 1073 pontifex renuntiatus est. Illud autem, quod dicit Trithemius Damianum Magni Gregorii antistitis exemplo amore quietis et solitudinis episcopatum dimisisse, et ad cœnobium suum reversus fuisse; non ita venit intelligendum, ut putemus Trithemium de S. Gregorio Magno papa loqui, sed de Gregorio episcopo Nazianzeno, qui eodem spiritu, quo Damianus, incensus, episcopatu abdicato, ad solitariam vitam redierat.

XXVII.

Idem, Ligni Vitæ lib. III, sub octavo Kalendas Martii.

Faventia depositio S. Petri Damiani, cognomento Peccatoris, S. R. E. cardinalis sanctissimi; qui, cum arctioris vitæ desiderio, cardinalatui vale dixisset, nec minis nec blandimentis a primo proposito avelli potuit. Cujus facti cum a summo pontifice charitativa increpatione argueretur, ad tres sibi invicem subsequentes Romanos pontifices apologeticos edidit, in quibus auctoritate, ratione et exemplo factum suum humiliter excusans animos eorum placavit, et sic in bono opere perseverans, obdormivit in Domino. (Petri Damiani.) Tabulæ Camaldulenses ad me transmissæ, de eodem agunt hac die. Ejus vitam ex lib. v, Hieronymi Rubei historiæ Ravennatis affert Mosander tom. VII, Vitæ Sanctorum Surii hac die, quam fusius tractat dominus Augustinus Fortunius in II parte Historiæ Camaldul., lib. v, a cap. 6 ad 14. De eo item Leo Ostiensis episcopus in Chronico Casinensi, lib. II, cap. 102. Trithemius de viris illustr. ord. sancti Bened., lib. II, cap. 95, et lib. IV, cap. 55, et alii infiniti. Fuit autem primo monachus S. Andreae, quod nunc sanctæ Crucis de Avellana nuncupatur, ordinis sancti Benedicti, ut ipsemet testatur in sermone de sancto Benedicto, qui exstat in tomo VII Mosandri ad Surium, ubi eum patrem et magistrum suum nominat. Obiit Faventia anno 1080. De reliquis ejus rebus gestis vide supra

A in secundi rami hujus Arboris descriptione, et in tractatu de cardinalibus.

XXVIII.

Idem Ligni Vitæ lib. v. Arboris suæ ramum secundum declarans, estque hujus caput 51:

Sanctus Petrus Damianus Mediolanensium a schismate ad Ecclesiam catholicam reductor magnificus. *Homini enim bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiā (Eccli. II).* Mens hæret, penna diffluit, manus riget, cum de sancto Petro Damiano monacho, et S. R. E. card. episc. Ostien. qui tertii ordinis præsentis rami primum locum occupat, dicere cogito. Tantus enim fuit actualis, adeoque sanctæ Ecclesiæ utilis et necessarius, ut, a quo factorum suorum principium sumam, ignorem. Eruditio ejus, et facundia ex ejus pluribus scriptis, quæ et hodie supersunt, nota est. Sanctitas ejus insigne fuit, quod diu cardinalis et episcopi Ostiensis munere functus, denique pertæsus ejus vitæ, Nazianzeni exemplo, ad pristina se recepit monachorum studia; ejus etiam facti rationem luculento scripto reddidit, omnibus manifestam. Tacebimus ergo? Absit. Restat enim et factum illud insigne, pro quo hic cardinalis habitu adpictus cernitur, arma episcopatus Mediolanensis in manibus ferens, sunt autem illa, manus hominis flagellum ex reticulis aureum tenens in sanguineo æquore. Nicolaus namque papa II rempublicam compositurus, quæ maximis perturbata calamitatibus plurimum quatiēbatur, anno 1059 Petrum Damianum Mediolanum misit, ut eam Ecclesiam male sentientem, et jam a ducentis annis a Romana abductam, et discrepantem, simoniacaque labe et Nicolaitarum hæresi infectam, cum Romana conciliaret, et in rectam sententiam deduceret. Petrus convocato in templum populo, ita prudenter, leniterque eorum animos tractavit, ut tandem in ejus sententiam discesserint, apostolicæque sedi parere nequaquam abnuerint. Primus solemnibus verbis Wido archiepiscopus id professus est, simoniacamque et Nicolaitarum hæresim coram omnibus detestatus; inde clerici omnes. Archiepiscopus in terram projectus, piaculum injungi sibi postulavit. Centum annorum Petrus imposuit, idque redimi posse, certa pecunia in singulos annos soluta, voluit; clerici diversis in vita jejuniis obligati. Exstant de hac re ipsius Petri, qui se peccatorem ubique nominat, ad Nicolaum papam, et Nicolai ad ipsum epistolæ, in lib. v Historiæ Ravennatis Hieronymi Rubei, ex quo hæc desumpsimus. Hanc actionem a Petro Damiano factam confirmat et Paulus Morigia, De orig. relig., lib. I, cap. 58, et alii recentiores, diverso tamen modo nonnulli. Gloriam enim omnem rejiciunt in Stephanum papam X, dictum IX, quem hujus reconciliationis auctorem faciunt. Sed eorum hanc sententiam sic accipiendam censeo, ut dicamus Stephanum quidem hanc actionem incepisse, sed ob vitæ brevitatem perficere non potuisse, quæ postmodum, eo mortuo, sic jubente Nicolao II ejus successore, a Petro Damiano ad per-

fectum reducta est ut fusissime ostendit ipse Petrus A re. Vitam S. Romualdi abbatis, 19 Junii. De S. Maria tractatu, quem composuit De reconciliatione episcopi Mediolanensis Widonis, qui est ms. in bibliotheca Casinensi.

Cum autem esset vir in divinis Scripturis studiosus, et eruditus, sæcularium litterarum non ignarus, ingenio mitis et acutus, eloquio placidus, et compositus et ad persuadendum idoneus, multa opera composuit piis mentibus valde utilia, quorum nonnulla jam excusa sunt, alia vero exstant suo tempore etiam excudenda. De excusis subjecta vidi: De ecclesiastica institutione, et Simoniacæ hæreseos confutatione, lib. 1, qui excusus est Coloniae apud Gymnicum, cum tribus Prosperi libris, in 8: et item in Flandria, sed locus jam excidit, cum aliis ejusdem argumenti. De excellentia sancti Joannis Baptistæ, homilias duas, excusas Coloniae apud Gymnicum. Dominus vobiscum, lib. 1, id est, utrum solitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere Dominus vobiscum, quando nemo sit, qui respondeat. Hic impressus est Venetijs apud Zilletum 1572, in 8°. Speculo missæ, et Romæ cum aliis scriptoribus de divinis officiis, anno 1591, in folio. De Epiphania Domini: Cum natus esset. Vita sancti Mauri episcopi Cæsennæ: Cupientes. De translatione sancti Hilarii episcopi: Gaudeamus, et exsulemus. De Dominica Palmarum: Cum appropinquasset. De sancto Eleachadio episcopo: Hodierna festivitas. De sancto Severo episcopo: Audistis fratres. Citat et alius Molanus die 1 Feb. sed nondum excusus est. De S. P. N. Benedicto: Dixit Simon Petrus. De cœna Domini: Hodie fratres charissimi. De annuntiatione divæ Mariæ. De resurrectione Domini: Postulavi Patrem meum. De sancto Georgio martyre. Hodierna festivitas. Epistola de Vita sancti Rodulphi episcopi Eugubini: domino Alexandro. De S. Petro apostolo: Adolescentulæ dilexerunt. De SS. Petro et Paulo: Hodierna dies. De S. Apollinare: Hodierna die, fratres. Alius de S. Apollinare: Apostolici martyris. Alius de eodem: Audivimus hodie. De sancto Cassiano martyre: Admirabilis. De assumptione B. Mariæ: Hic totum decurrat sapphicus hymnus de eadem: item et alii versus et rythmi. D. S. Bartholomæo apostolo: Lætatur, et gloriamur. De S. Victore. Hic ille magnus. De S. Michael archangelo: Circa rerum cardinem versatur. De S. Fidele martyre, sermo historicus, 28 Octobris: Nostis, fratres charissimi. De eodem, hymnus. De S. Martino episcopo: Nobilis ille confessor. De S. Andrea apostolo: Hodie, fratres charissimi. De S. Nicolao episcopo: Nicolaus iste meus. De S. Stephano protomart. Adhuc filium virginis. De excellentia S. Joannis evangelistæ: Hodie, dilectissimi. De eodem: Gaudeamus, fratres. De dedicatione ecclesiæ, tres sermones: 1, Post crucem; 2, Immola Deo; 3 Fecit Deus duo magna. De quibusdam miraculis tractatus: Cum in meo. Apologeticum de contemptu sæculi, capitibus 53. De contemptu sæculi hujus. Vitam S. Odilonis abbatis, 1 Januarii. De S. Vitale marty-

re. Vitam S. Romualdi abbatis, 19 Junii. De S. Maria Magdalena. De S. Ruffino martyre. Hymnum de eodem. Vitam. S. Dominici Loricati, 14 Octobris. De omnibus sanctis. De S. Andrea, alius ab illo, qui est in VII tomo. De eodem, hymnus sapphicus. De vigilia nativitat. De nativitate Domini. De S. Barbatiano confessore. Hi omnes sermones excusi sunt Coloniae in Vitis Sanctorum Surii; et Venetijs, in folio. Epistolas ejusdem quindecim ad diversos, impressas vidi Parisiis, in folio, in tomo VII Bibliothecæ SS. Patrum Margarini de la Pigne.

De finali Judicio: Non ignoro quia cum. De doctrina novitiorum: Rudis tiro. Consolatorius ad ægrotum: Rogasti me. Ad Ambitosum monachum: Dignas auctori honorum. De correctione, quam sit utilis: Exigis, fili. De nativitate Domini: Charitati vestræ. De S. Joanne evangelista: Quantum autem. De vigilia S. P. N. Benedicti: Vigiliam egregii. De cœna Domini: Hodie sacrum chrisma. De S. Joanne Baptista: Hodierna festivitas. De S. Antimo martyre: Cum beati Antimi. De SS. Flora et Lucilla: Gaudeamus, fratres. De eisdem: Adest, dilectissimi. De sancto Stephano papa et martyre: Audistis hodie. De sancto Donato episcopo et martyre: Adest, dilectissimi. De S. Bartholomæo apostolo: Hodierna festivitas. De sancto Ruffino martyre: Nostis, fratres. De nativitate B. Mariæ virginis: Nativitas hodierna. De S. Luca evangelista: Quia per Evangelium. De S. Fidele martyre: Nostis, fratres charissimi. Fragmentum sermonis de S. Vitale martyre: Ecce liquido. Homiliam super Evangelium in die S. Matthæi: Evangelica lectio. De silentio: Cum pius exactor. De spiritali certamine: Si diligenter. De S. Anastasio martyre: Ad pulchrum convenimus.

De disciplina, et observatione sextæ feriæ, sanctis fratribus: Contra vini bibulos et aquam stomachantes: Miror, dilectissime frater. Ad fratres Gamugni, de Sabbato jejunando: Pensualium conductores. Ad Blancam comitissam ad Dominum conversam: Blancae olim. Hi omnes sermones, homiliæ et epistolæ reperiuntur mss. apud me, et apud D. Constantinum Cajetanum Syracusanum, monachum, et magna etiam ex parte in Casinensi bibliotheca, et alibi. De miraculis S. P. N. Benedicti lib. 1. De penitentia: Pensandum quippe. Sermo contra Simoniacos: Mundi turba turbulenta. De amœnitate et gaudiis vitæ æternæ: Ad perennis vitæ fontem. De pœnis inferni: O quam dira, quam horrenda. Epistola de die judicii: Dilecto fratri Adæ, Petrus peccator. Sunt apud me mss. et item in bibliotheca nostra sancti Benedicti Mantuani. In bibliotheca Casinensi vero, in scamno sexto ad sinistram, hæc reperiuntur mss. sermo quidam et rythmi ad Cadauolum episcopum. Disceptatio synodalis inter regis advocatum, et Ecclesiæ Romanæ defensorem. Disputatio super quæstione: Si Deus est. Epistolæ nonnullæ, et alii quidam parvi tractatus. De processione Spiritus sancti a Patre, et Filio. Sermo de S. Marco evangelista. De S. Alexio confessore. De officiis pon-

tificis. Epistolæ ejus multæ. De S. Matthæo, sermones 3. De monasterio Casinensi, et quibusdam miraculis, ad Desiderium abbatem. De bestiis quibusdam, sed principium deest. Sermo de sancta Columba virgine et martyre. Sermo de eleemosyna, et epistolæ ejus plurimæ.

XXIX.

Ibidem, in aîo quodam libro ms. in membranis subjecta sunt.

Sermo de sancto Bonifacio martyre. De S. Joanne Baptista, duo. De SS. Donato et Hilarino. Hymnus de sancto Antimo. Homilia super Evangelium: Liber Generationis. Sermones duo de nativitate B. Mariæ. De S. Apollinare, sermones tres. De S. Vitale, sermones duo. De S. Joanne Evangelista, hymni tres. Epistolarum suarum liber unus. De incontinentia episcoporum. De proprietate clericorum. De sancto Bartholomæo, sermones duo, et collectæ de eodem. Hymnus de sancto Ursicino. Miracula sancti Ruffini. Epistola ad Agnetem imperatricem. Tractatus pius ad monachos. Alius de perfectione monachorum. Dialogus Judæi et Christiani. Invectio in episcopum monachos ad sæculum revocantem. Opusculum ad Teuzonem eremitam. De horis canonicis disputatio. Quod nuptiæ possunt fieri sine coitu. Sermo de vigilia sancti Jacobi. De vigilia sancti Bartholomæi, epistolæ nonnullæ. De disciplina monachorum. De patientiæ gradibus, disputatio. De privilegio Ecclesiæ Romanæ, ad Hildebrandum archidiaconum. De reconciliandis hæreticis, epistola longa de dimittendo episcopatu. Nonnulli tractatus ad monachos, et quæstiones aliquot. Epistolæ multæ ad monachos Pomposiacos et alios. De diversis historiis, versus et epistolæ. Sermo de promptitudine magis ad malum quam ad bonum, et de octo vigiliis jejunandis, sic incipiens: Naturaliter autem hoc modo humana la-

borat infirmitas. Flebilis lamentatio super animæ sordibus immunditiæ dedita, sic: Ego, ego te, infelix anima, desleo. Contra Sodomitas, sermones tres: primus sic incipit: Eos, qui irrationabiliter; secundus: Clericus autem Domini; tertius: Hoc sane vitium. Citantur et a Trithemio hæc sequentia: De situ et fundatione Vivariensis cœnobii, lib. 1. Apologeticorum, lib. 3, domino suo Nicolao. De incontinential sacerdotum, lib. 1: Nuper habens. De uxoribus clericorum, lib. 1: Vos alloquor. Regula solitariorum, lib. 1: Dum fervorem sanctæ miraculorum sui temporis, lib. 1. Dilectissimo Gerardo. Exhortatorium ad monachos, lib. 1: Fratribus in Gangensi. De profectu monachorum, lib. 1. De insolentia malignorum hominum, lib. 1. De avaritia prælatorum, lib. 1. Declamationes rhetoricæ, lib. 1. Gratissimus, seu probatissimus, lib. 1: Domino N. Ravenaticæ.

Ejusdem epistolæ de universa vita et religione, in folio, in membranis ms. existunt in bibliotheca imperatoris, Viennæ.

Excusus est Argentinæ anno 1562, in folio, in catalogo testium veritatis, ut ipsi loquuntur, quidam tractatus, seu libellus, sub ejus nomine de correctione episcopi ac papæ; qui utrum partus ejus sit nescio; cavendus tamen mihi videtur, cum hujusmodi supposititios fetus multos nobis obtrudant hæretici, ut suas imposturas, quasi sanctorum virorum et doctorum Ecclesiæ auctoritatibus tueantur, ut contigit etiam in epistola illa supposititia sancti Udalrici episcopi et aliorum similium.

Auctoritatem præterea illustrissimi domini cardinalis Baronii hoc loco afferre ideo distuli, quia ejus Annales Ecclesiasticos facile quilibet consulere poterit. Multa enim ille tomo XI scribit de sanctitate, doctrina ac rebus gestis beati Petri Damiani.

MONITIUNCULA AD LECTOREM.

Hoc te latere nolimus, amice Lector, ejusdem B. Petri Vitam, post præcedentis auctorem, qui σύνυρονος illius fuit atque discipulus, stylo etiam prosecutos esse Joannem Antonium Flavinium Forocorneliensem, Augustinum Fortunium Camaldulensem monachum, et Hieronymum Rubeum: ex quorum lucubrationibus fusius in Romana epistolarum editione deductis, quia easdem Damiani res gestas quas ejus discipulus, quem secuti sunt, eademque prorsus serie narrant, ea tantum quæ in superiori deesse videbantur, quæ sane perpauca sunt, consilio doctorum discerpsimus; ne ejusdem narrationis toties repetitæ prolixitas legentibus ingereret fastidium magis quam legendi studium. Quod et in veterum quoque de auctore testimoniis observavimus, ex quibus brevitalis causa ea tantum selegimus quæ testium commendat auctoritas, vel quæ ad auctoris ipsius commendationem magis faciunt. Hæc vero illa sunt quæ appendicis vice gratanter accipiss.

I.

Ex lib. v Historiarum Camaldulensium Augustini Fortunii, ejusdem congregationis monachi.

Erat Petro alius frater, Damianus nomine, qui aliquot annos a patria absuerat. Is rediens, et Petri fratris miseratus ærumnas, patrio tactus amore, exemit mox illum de miserabili servitute qua major natu frater, cujus curæ post utriusque parentis obi-

Dum vix dum ablactatus puer, commissus fuerat, eum crudeliter depressum tenebat; novis induit vestimentis et ad scholam misit in grammaticis studiis erudiendum; quem cum optimo præditum ingenio cognovisset, ad amplexandas alias disciplinas idoneum, Faventiam primum, deinde Parmam misit, ac fovit, ut doctis viris operam dare commodissime nosset. Ubi cum brevi multum profecisset, nomen